הלכה · משנה תורה · מפרשים · קרית ספר · ספר הפלאה

קרית ספר על משנה תורה, הלכות שבועות

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרית ספר על משנה תורה, הלכות שבועות

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרית-ספר-על-משנה-תורה-הלכות-שבועות/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה יב 6
פרק ב 6
הלכה א 6
הלכה ב 6
הלכה ד 7
הלכה ה 7
הלכה ח 8
הלכה י 8
הלכה יד 8
הלכה טו 8
הלכה יז 8
פרק ג 9
הלכה א 9
הלכה ה 9
הלכה י 9
פרק ד 9
הלכה א 9
הלכה ג 10
הלכה ה 10
הלכה ט 10
הלכה יא 10
הלכה יד 11
הלכה טז 11
הלכה כ 11
הלכה כב 11
פרק ה 12
הלכה א 12
הלכה ה 12
הלכה ז 12
הלכה יב 13
הלכה יז 13
הלכה יח 14
הלכה כב 14
פרק ו 14
הלכה א 14
הלכה ב 14
הלכה ג 14
הלכה ה 15
הלכה ו 15
הלכה ז 15
הלכה יג 15
הלכה יד 16
הלכה יז 16
הלכה יח 16
פרק ז 16
הלכה א 16
הלכה ב 17
הלכה ה 17
הלכה ז 17
הלכה ח 17
הלכה ט 18
הלכה טז 18
פרק ח 18
הלכה א 18
הלכה ג 18
הלכה ח 18
הלכה יב 18
הלכה יד 18
פרק ט 19
הלכה א 19

הלכה יד 20
הלכה טו 20
הלכה יח 20
פרק י 20
הלכה א 20
הלכה ב 20
הלכה ו 21
הלכה יג 21
הלכה טו 21
הלכה טז 21
פרק יא 22
הלכה א 22
הלכה ג 22
הלכה ה 22
הלכה ח 22
הלכה טו 22
הלכה כ 23
פרק יב 23
הלכה א 23
הלכה ד 23
הלכה ו 23
הלכה יא 23
הלכה יב 23

פרק א

הלכה א

אזהרת קמו שלא לישבע בשמו לשקר דכתיב ולא תשבעו בשמי לשקר. ולמדנו מכאן אזהרה לשבועת ביטוי האמורה בתורה או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב כלומר אוכל ולא אוכל או אזרוק ולא אזרוק דאף ע"ג דלא הוי ביה הטבה והרעה איתרבי מדכתיב או נפש כי תשבע לבטא בשפתים מכל מקום בין שיש בו הטבה והרעה או לא ומריבוי לכל אשר יבטא איתרבי לשעבר דומיא דלהבא. נשבע על אחת מאלו ושקר בין להבא בין לשעבר הרי זו שבועת שקר ועל כיוצא בזה נאמר ולא תשבעו בשמי לשקר ואם נשבע לשקר במזיד לוקה אפילו לא עשה מעשה דכתיב בשבועת שוא לשוא לשוא ב' פעמים אם אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת שקר דלוקה כשבועת שוא דכתיב לא ינקה ה' כדבסמוך. בשוגג מביא קרבן עולה ויורד דכתיב ונעלם ממנו והוא ידע ואשם והיה כי יאשם והביא את אשמו וגו' ואם לא תגיע ידו די שה ומפני זה נקרא עולה ויורד כי לא יעמוד במין א' אלא הכל לפי השגת יד החוטא שחייב להביא קרבן:

אזהרת קמז שלא לישא שמו לשוא דכתיב לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא דהיינו בחנם כדמתרגמינן למגנא וכולהו ד' חילוקן הוו בכלל שבועת שוא שעניינה הוא שלא ישבע על דבר הידוע בלי ספק מה שהוא שאינו כך או שהוא כך או על דבר שאי אפשר לעשותו שהרי אין שבועתו מועילה דבר והיא אחנם ואם היה מזיד לוקה דכתיב כי לא ינקה ה' השם דהוא ב"ד של מעלה הוא דאין מנקה אותו אבל ב"ד של מטה מלקין ומנקין אותו ואם היה שוגג פטור מכלום דלית קרבן אלא בשבועת שקר:

אזהרת קמח שלא לכפור בממון חבירו ואם כפר ממנו כשתבעו הרי זה עובר בלא תעשה דכתיב לא תכחשו זו אזהרה לכפירת ממון ואין לוקין על לאו זה דהא ניתק לעשה דהשבון:

אזהרת קמט שלא לישבע על כפירת ממון ואם נשבע על שקר בממון שכפר בו עובר בלאו זה דכתיב לא תשקרו כלומר לא תשבעו לשקר בממון שיש לחבירך בידך וזו היא שבועת הפקדון כדכתיב בעמיתו וכתיב נמי גבי פקדון וכחש בעמיתו ואם שקר בה משלם את הקרן שכפר בו עם תוספת חומש ומקריב אשם ודאי בין מזיד בין שוגג דכתיב וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד וגו' והיה כי יחטא ואשם וגו' ולא נאמר בו ונעלם ממנו לחייב שוגג כמזיד והוא שידע בו בשעת שבועה כדכתיב וכחש בעמיתו מורה שהוא יודע בפקדון בשעת השבועה אבל שגג ושכח שיש לו אצלו ממון וכפר ונשבע

ואחר כך ידע הרי זה אנוס ופטור מכלום וכן אם לא ידע שאסור לישבע לשקר על כפירת ממון הרי זה אנוס ופטור דכתיב אשר יעשה האדם לחטוא דמשמע לחטוא ולהשבע לשקר לכפירת ממון א"כ היאך היא שבועת שגגת הפקדון כגון שנעלם ממנו אם חייבין עליה קרבן אם לאו וידע שהי' אסורה ושיש לו אצלו ממון זו היא שגגתה וזדונה שחייבים עליה קרבן דהא ידע דעשה חטא כדכתיב אשר יעשה האדם לחטוא.

הלכה יב

שבועת העדות אזהרתה בכלל ולא תשבעו בשמי לשקר וחייבים על שבועה זו קרבן עולה ויורד בין שוגגין בין מזידים דכתיב נפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד ולא נאמר בה ונעלם לחייב על הזדון כשגגה שנעלם שחייבים עליה קרבן וידע ששבועה זו אסורה ושהיא שקר וזדונה שידע שחייבין עליה קרבן אבל לא ידעו שאסור או שכחו העדות ואחר השבועה נודע להם שנשבעו לשקר פטורין אף מן הקרבן דאנוסין נינהו ולא חייבם הכתוב אלא כשידע העדות כדכתיב והוא עד וגו':

פרק ב

הלכה א

אחד הנשבע א' מד' מיני שבועות אלו שהם שבועת שקר ושבועת שוא ושבועת הפקדון ושבועת העדות מפי עצמו או מפי אחרים וענה אמן או מה שענינו אמן הרי זה כנשבע לכל דבר כדאשכחן גבי סוטה דמשביע לה כהן והיא עונה אמן כדכתיב ואמרה האשה אמן ואי לאו דדמיא כמוציאה שבועה מפיה אמאי מבדקת אפילו מושבע מפי אחרים אין כאן.

הלכה ב

ואחד בשם המיוחד ואחד בכל כינויים כגון במי ששמו רחום וכיוצא בו הרי זו שבועה גמורה דכתיב לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא יכול אין חייבים אלא על שם מיוחד בלבד מנין לרבות כל הכינויין ת"ל ולא תשבעו בשמי לשקר כל שם שיש לי וחללת את שם אלהיך אני ה' מלמד ששבועת שוא חילול. וכן אלה וארור הרי הן שבועה בשם או בכינוי דאין אלה אלא בשבועה כדכתיב והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה ואלה בלא שבועה ושבועה בלא אלה נפקא לן מדכתיב ושמעה קול אלה מדהוה ליה למיכתב ושמעה אלה ושמעת מינה דהיא שבועה כל שיש בה אלה וכתב קול יתיר' למדרשיה לחייבה באחת משתי הקולות וגלי קרא הכא וה"ה בשאר שבועות דילפינן מינה.

הלכה ד

לא הזכיר שם ולא כינוי לא הוי שבועה למלקות דשם כתיב בקרא ובסוטה נמי באלה כתיב יתן השם אבל אסור בדבר שנשבע עליו דהא לישנא דארור דאמרינן דהוי כשבועה ומפקי' לה מדכתיב ויואל שאול את העם לאמר ארור האיש וגו' וכתיב ויהונתן לא שמע בהשביע אביו את העם משמע דארור בו שבועה והתם לא שם ולא כינוי אדכר ואם בארור אמרינן הכי מפני לשון שבועה כ"ש בשבועה עצמה שלא הזכיר בה שם דאסיר מיהא אף על גב דלא לקי ונראה דאע"ג דילפינן מדברי קבלה אסיר מדאוריתא והלכתא גמירי לה ואסמכי אקרא כדאמרינן בכמה דוכתי דהא כד אדכר שם בלשון ארור דאמרינן דלקי מהכא ילפינן דארור הוי לישנא דשבועה ולקי הכי נמי ילפי' דאף על גב דלא אדכר שם אסיר מיהא מדאורית' כדאמרינן ואיפשר לומר דלאו ילפותא הוא אלא גילוי מילתא בעלמא דארור איקרי שבועה.

הלכה ה

וידות שבועה הוו כשבועה דאיתקוש לנדר כדכתיב כי ידור נדר או השבע שבועה וגו' ונדר יליף מדהקישו לנזיר דכתיב נדר נזיר להזיר וגו' ובנזיר דרשינן ידות מדכתיב להזיר. ולא שבועה בלבד אלא כל כינוי שבועה כיון שאמר לשון שמשמעו וענינו שבוע' הרי זה חייב כמי שהוציא לשון שבוע' דכינוי שבועה כשבועה דכת' או השבע וגו' ככל היוצא מפיו יעשה ולא היה צריך אלא לומר דכינוי נדר כנדר ונראה דאיצטריך האי קרא לומר דבטל מקצתו בטל כולו וכינויין לא צריכי קרא. וכן האומר לאו לאו או הן הן ב' פעמים דרך שבועה והזכיר שם או כינוי הרי זה כנשבע מאחר שהחזיר דבריו וילפינן לה מדכתיב ולא יכרת עוד כל בשר ממי המבול ולא יהיה עוד המים למבול וכתיב אשר נשבעתי מעבור מי נח ולא אשכחן שבועה אלא הני תרי זמני לאו ומדלאו תרי זימני הויא שבועה סברא היא דהן הן תרי זימני הויא שבועה ובלא שם או כינוי נמי אסור כיון שמכוין לשבועה אלא שאינו לוקה כדאמ' לעיל. וכן ימין שבועה ושמאל שבועה דכתיב נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו מדבימינו הוי ימין שמאל הוי זרוע וקרי לה שבועה וכן מבטא הוי שבועה דכתיב לבטא בשפתים. וכן איסר לה' בלשון שבועה שאעשה או שלא אעשה הוי כשבועה דאיסר זה הטילו הכתוב בין נדר לשבועה דכתי' ואם בית אישה נדרה הרי נדר או אסרה איסר הרי איסר על נפשה בשבועה הרי שבוע' ואיסור אם הוציאו בלשון נדר שאמר איסר ככר זו עלי הוי נדר ופטור מקרבן ואם בלשון שבועה הוי כשבועה וחייב בקרבן עולה ויורד.

הלכה ח

מתפיס בשבועה בין התפסה דגברא אגברא בין התפסה דחפצה אחפצה פטור ממלקות וקרבן דלא איתרבאי התפסה אלא בנדרים כדכתיב כי ידור נדר וגו' ואף על פי כן אסור לו לאכול אותה הפת שהתפיסה בשבועה נראה דלרב ז"ל הוי איסורא דאוריתא אף על גב דפטור מקרבן משום דכתי' או השבע שבועה עד שישבע בדבר המושבע והיינו מתפיס וריב' אותו לבל יחל אבל לא לקרבן כדאמרינן.

הלכה י

גמר בלבו על דבר פלוני שיהא אסור עליו בשבועה אינו אסור עד שיוציא בשפתיו דכתיב לבטא בשפתים ואף על פי שהוציא בשפתיו אם לא גמר בלבו להוציא בשפתיו דבר זה הרי זה מותר דלאו מבטא שפתים מיקרי כיון שלא הוציא אלא בטעות ובעינן פיו ולבו שוים כדאמר דמבטא נראה דמשמע שהוא בוטה מה שהוא נסתר בלבו ומוציאו בפה לפיכך אם אמר כשהותרו אותו על מה שנשבע שלא היו פיו ולבו שוים במה שנשבע אינו לוקה אלא א"כ נודע שהוא משקר בין בנדרים או שבועות עצמו בין הפרת בנדרי אשתו.

הלכה יד

גמר בלבו להוציא בשפתיו פת חטים והוציא פת סתם אסור בפת חטין דכתיב לכל אשר יבטא האדם ודרשינן ליה לכל אשר יבטא האדם דאזלינן בתר דברים שבלב כשאין הפה מכחיש דפת חטים פת סתם שמה והרי פיו ולבו שוים.

הלכה טו

מי שנשבע על דעת אחרים אינו יכול לומר כך וכך היה בדעתי שהרי לא נשבע אלא על דעת אחרים והרי לבם של אלו ופיו שוים והוי כפיו ולבו שוים דכתיב ולא אתכם לבדכם אנכי כרת וגו' לא כשאתם במחשבה לבדכם אנכי כורת וכולה אלא על דעתי משמע דהיכא דנשבע על דעת אחרים לא מצי למימר כך וכך היה בדעתי.

הלכה יז

מי שחזר ממה שנשבע תוך כדי דיבור הרי זה מותר ונעקרה שבועתו דכיון דבעי' פיו ולבו שוים כיון שמיד חזר בו נראה דלא גמר בלבו ואלא דומה לטועה ואית דאמרי דתקנתא דרבנן היא ואינה חזרה עד שיוציאנה בפיו כמו בשבועה שאינה שבועה עד שיבטא אותה בשפתים כדכתיב לבטא בשפתים.

פרק ג

הלכה א

כל שבועה באונס פטור עליה בין תחלתו באונס בין שנשבע ונאנס שלא הניחוהו לקיים דכתיב האדם בשבועה שיהא אדם בשעת שבועה שתהא דעתו עליו בשעת שבועה פרט לאונס דאנסיה לביה דאנוס רחמנה פטריה. ומשביעו אנס צריך להיות כוונת בעת השבועה לדבר הפוטרו שהרי אין פיו ולבו שוים.

הלכה ה

וכן שבועה של הבאי ושל שגגות פטור עליהם שבועת הבאי שלא גמר בלבו שהגוזמא ושגגות נמי דלביה אנסיה דסבור שבאמת נשבע ולהבא נמי סבור שלא ישכח והיכי משכחת לה שוגג לשעבר אי דידע בשעת שבועה דנשבע לשקר מזיד הוא וקרא כתיב ונעלם ואי לא ידע אנוס הוה אלא שידע שנשבע לשקר ואסור אבל לא ידע שחייבין עליה קרבן דשגגת קרבן שמה שגגה דחדוש הוא מה דמחייב קרבן אלאו בלא כרת והכי נמי אע"ג דבעלמא לא הויא שגגה שגגת קרבן הכא הויא שגגה כדאמר. ושגגה להבא היינו העלם השבועה היאך היתה וזכירת החפץ שנשבע עליו אבל העלם החפץ שנשבע עליו אנוס הוא דכתיב בשבועה ונעלם ממנו כשנעלמה ממנו שבועה על העלם שבועה הוא חייב ואינו חייב על העלם חפץ.

הלכה י

נעלם ממנו שבועה היך היתה ונעלם חפץ שנשבע עליו פטור דהרי זה כאנוס הואיל ונעלם ממנו חפץ. אכל ככר שנשבע עליו מפני הצער ודימה שמותר לאוכלו הרי זה פטור מקרבן דבעינן שב מידיעתו כדכתי' אשר לא תעשינה ואשם השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו והכא אינו שב מידיעתו דאפילו דידע דאסורה היא היה אוכלה:

פרק ד

הלכה א

אין חייב קרבן באכילה במה שנשבע שלא לאכול דבר פלוני בפחות מכזית אלא הוי כחצי שיעור דשאר איסורין דאסור מדאוריתא מדכתיב כל חלב לרבות חצי שיעור משום דחזי לאיצטרופי ולהשלים לכזית ובשבועה נמי הא חזי לאיצטרופי להשלים לכזית ולכך איסו' מדאורית' כדאמ' ואית דאמרי דאפילו איסורא נמי ליכא ואם פירש שלא לאכול

דבר זה אפילו היא פחות מחרדל חייב דאף על גב דלא הויא אכילה פחות מכזית איהו אחשבה עליה דאסרה עליה בשבועה. נשבע שלא יטעום ואכל כל שהו חייב דכל שהוא נמי טעימה הוי והא אחשבי' לאוסרו עליו.

הלכה ג

נשבע שלא לאכול ושתה חייב דשתיה בכלל אכילה היא דכתיב ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר גו' ואכלת שם יין חמרא הוא וכתיב ואכלת ובנדרים ושבועות דאזלינן בתר לשון בני אדם הכי נמי קרי אינשי לשתיה אכילה דאמר ליה אינש לחבריה תא ונטעם מידי ועיילי ואכלי ושתו לפיכך אם אכל ושתה אינו חייב אלא אחת דהוי כמי שאוכל כמה שיעורין בהעלם אחת דלא מיחייב אלא אחת ואין אכילה בכלל שתיה ושיעור שתיה כשאר איסורין דרביעית דהוי הלכתא.

הלכה ה

שבועה שלא אוכל דבר פלוני ופלוני או משקה פלוני ופלוני ואכלן או שתאן אינו חייב אלא אחת דהא כלל הכל בשבועה אחת דשבועה אחת נשבע אכולהו וכולן מצטרפין לכזית כיון דהם נכללים בשבועה אחת. נשבע שלא אוכל ושלא אשתה היום ואכל ושתה חייב שתים דגלי אדעתיה דמעיקרא אאכילה גרידתא איכוין וה"ל כמי שנשבע על שני דברים חלוקים דהוו להו ב' שבועות. וכן אמר שלא אוכל פת חטים ופת שעורים ואכלן חייב דלא אמר פת ופת אלא לחלק ולחייב וכן בכל מה שגלה דעתו שחייב עצמו לשבועה על כל מין ומין דכתיב לאחת בשבועה לחייב על כל אחת ואחת והואיל והן חלוקין בשבועה לקרבן הרי הם כחלב ודם דאין מצטרפין זה עם זה לשיעור כזית.

הלכה ט

שבועה שלא אוכל ככר זה בכזית חייב דאכל אכילה שיש בה נשבע אבל אמר שלא אוכלנה כיון דהזכיר כינויה של ככר כולה משמע ולא מקצתה. ואין שבועה חלה על שבועה דהא בלאו האי שבועה קאי בשבועתה קמייתא וקרא הכי משמע להרע או להיטיב במה שהוא ברשותו אי נמי דלא משכחת ביה הן ולאו וקרא כתיב להרע או להיטיב דמשמע אוכל או לא אוכל ואם נשבע מעיקרא הא לא הוי מילתא דרשות. ואם אסר על עצמו יותר בשבועה שנייה מן הראשונה ועבר על מה שנשבע בראשונה חייב שתיים דהא שנייה בדבר הרשות הוה.

הלכה יא

נשבע שלא יאכל דבר פלוני וחזר ונשבע עליו וכללו עם דבר שלא נשבע עליו קודם מגו דחיילא שבועה אמה שלא נשבע חיילה נמי אמה שנשבע מעיקרא דבאיסור הבא מעצמו

נמי אמרינן איסור כולל כדאמרינן בעלמא בשאר איסורין איסור כולל. נשבע שלא יאכל מנין ידוע מדבר פלוני וחזר ונשבע על מנין יותר ממנין הראשון ואכל במנין האחרון אינו חייב אלא אחת דאין שבועה חלה על שבועה כדאמרינן ובכלל שבועה ראשונה הויא שבועה שנייה אבל איפכא חייב שתים אם אכל במנין הראשון.

הלכה יד

אין מביאין קרבן על חצי שיעור אף על גב דהוה נשלם לשיעור אחר כיון דהפריש כבר קרבן על שיעור האחת תו לא מצטרף חצי שיעור בהדי שיעור וה"ל חצי שיעור ואין מביאין עליו קרבן כדאמרינן.

הלכה טז

שבועה שלא אוכל ככר זו גדולה אם אוכל ככר זו קטנה לפירוש גרסת הרב ז"ל לא חיילא שבועה אלא במזיד דאחרונה דאיסורא בין אכל ראשונה דתנאה בשוגג בין במזיד דאי אכל אחרונה דאיסורא בשוגג דחשוב דעדין לא נאסרה לא קרינא ביה האדם בשבועה. וכן אם תלאן זו בזו בעי' מזיד דהאחרונה.

הלכה כ

נשבע לאכול ולא אכל בשוגג מביא קרבן דלא בעינן מעשה אלא לענין מלקות בלאו כדגמרינן מלאו דחסימה אבל לקרבן לא ובמזיד כיון דליכא מעשה לא לקי אף על גב דעבר על השבועה ונשבע שאכל לשעבר ולא אכל אף על גב דליכא מעש' לקי על שבועתו דהא משעתא דנשבע לשקר נשבע מה שאינו כן בנשבע לעשות ולא עשה דאינה שבועת שקר משעת שבועתו אלא אחר שלא עשה ועבר הזמן ובפירש רבתה תורה לשוא לשוא לרבויי שבועת שקר כיון שאינו ענין לגופה והיכי דומיא דשבועת שוא דלהכי אפקה בלשון שוא לומר מה שבועת שוא לשעבר דנשבע לשנות את הידוע עבר את שבועתו משעה שיצאת מפיו אף שבועת שקר לשעבר עבר את שבועתו משעה שיצאת שבועה מפיו מה שאין כן בלהבא דאינה שבועת שקר משעה שנשבע כדאמ'.

הלכה כב

לא אוכל לך אינו אוכל לך שאוכל לך על שהיו מסרהבין בו לאכול לא שבועה לא אוכל לך כלן אסורין דהוי נשבע שלא יאכל אצלו ואם אמרן כולן ועבר ואכל לא מיחייב אלא חדא דאין שבוע' חל על שבועה כדאמרינן:

פרק ה

הלכה א

מי שנשבע על פלוני שעשה דבר פלוני והוא לא עשה או שלא עשה ועשה הרי זה חייב בשבועת ביטוי אף על גב דליתיה בלהבא יעשה פלוני או לא יעשה שהרי אין פלוני ברשותו לעשות או שלא לעשות אפ"ה כיון דאיתיה בהן ולאו חייב מדכתיב [נפש כי תשבע לבטא בשפתים] ומשום שבועת שוא נמי לא לקי דהויא לה התראת ספק דאפשר שישמעו ממנו ותתקיים שבועתו. ואם נשבע על אחרים במה שהוא ברשותו כמו שלא יכנס פלוני בביתו ונכנס שלא מדעתו הוי אנוס ופטור כדגמרינן לעיל מדכתיב האדם בשבועה שיהא לבו עליו פרט לאנוס ואותו פלוני הנכנס חייב.

הלכה ה

שבועה שלא אוכל ואכל דברים שאינם ראויים לאכילה וכן משקים שאינן ראויים פטור שלא נתכון שלא לאכול אלא דברים שדרכן לאכול וכן אם אכל דבר האסור באכילה מן התורה פטור משום שבועת ביטוי דלא נתכון אלא לדבר הראוי. שבועה שאוכל ואכל דברים שאינם ראויים או אסורים פטור משבועת ביטוי דלגבי דידיה דנשבע לאכול ואכל דברים אלו אכילה חשיבא ליה אבל בשנשבע שלא יאכל ואכל דברים אלו אמרינן דמקרה הוא ולא קריה לה אכילה ואם אמר שבועה שלא אכלתי ואכל דברים אלו חייב שכבר אכלן וגלה על עצמו שאינו קץ בהם.

הלכה ז

שבועה שלא אוכל כל שהו מדבר האסור ואכל פחות מכשיעור חייב דכיון דליכא אפילו איסור עשה אלא איסור בעלמא לא חשיב מושבע מהר סיני. וכן שבועה שאוכל פחות מכשיעור מדבר אסור חייב בשבועת ביטוי מטעמא דאמרן שבועה שלא אוכל עפר הא אחשביה לאכילה ולהכי חייב אי אכל כזית אבל פחות מכזית מספקא לן אי חייב נמי בכל שהו כיון דלאו אורחיה הוא באכילה. וכן נשבע שלא לאכול חרצן ואכל פחות מכשיעור הוי ספק היה הנשבע נזיר אין דעתו בשבועתו אלא בכזית דחשיבא אכילה גביה דמושבע עליו שהרי אין שבועה חלה על שבועה ואם פי' חרצן אחד חייב. כלל בשבועתו דבר האסור עם דבר המותר מגו דחיילא שבועה אהיתר חיילא נמי אאיסור ואם אכלו חייב משום שבועת ביטוי דאף על גב דבעיא הן ולאו הכא נמי איכא הן. אם נשבע סתם לאכול דאם אכל איסור פטור משבועתו דהא אחשיבה לאכילה כדאמר לעיל

אבל נשבע שלא יאכל נבלה בלא כולל ליכא חיוב שום שבועה כלל דאין איסור חל על איסור.

הלכה יב

נשבע שיאכל נבלה לוקה משום שבועה שוא בין אכל בין לא אכל דהא אי אפשר לעשותו דהתורה אסרתו עליו וכתיב לאסור איסר על נפשו דמשמע לאסור את המותר ולא להתיר את האסור משמע דאין שבועת ביטוי חלה להחל את האסור. וכן נשבע שלא יאכל ככר שנשבע עליה לאוכלה הויא שנייה שבועת שוא שהרי מצוה עליו לאוכלה ולוקה מכל מקום ואם לא אכלה חייב משום שבועת ביטוי שהיא שבועה ראשונה שנשבע לאוכלה וכן איפכא שניה שבועת שוא ואם אכלה חייב משום שבועת ביטוי נמי וכן כל שנשבע לבטל איזו מצוה לוקה משום שבועת שוא ולא משום ביטוי דאין שבועת ביטוי חלה אלא על דבר הרשות אם רצה עושה ואם לא רצה אינו עושה דכתיב להרע או להטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות יצא נשבע לבטל את המצוה ולא בטל שהוא פטור יכול נשבע לקיים ולא קיים יהא חייב ת"ל להרע או להטיב מה הרעה רשות אף הטבה רשות יצא נשבע לקיים את המצוה ולא קיים שהוא פטור דמדאיצטריך או לרבות הטבת אחרים ש"מ הטבה והרעה דרשות נינהו דאי ס"ד בדבר מצוה כתיב השתא הרעה דאחרים אף על גב דהוי ביטול מצוה אמרת דאיתרבאי הטבת אחרים דקיום מצוה היא מיבעיא אי נמי דרשינן מיעוט וריבוי ומיעוט דכתיב נפש כי תשבע ריבה להרע או להטיב מיעט לכל אשר יבטא האדם ריבה מאי ריבה ריבה כל מילי ומאי מיעט מיעט ביטול מצוה דדבר שאי אפשר הוא וקיום מצוה אימעיט מדליתיה בלאו והן והיינו דמיפטר מקרבן מי שנשבע לבטל מצוה דהאי קרא בקרבן מיירי אבל למיפטריה מלאו נפקא לן מדכתיב לא יחל דברו דרשות הוא דלא יחל אבל מחל הוא חפצי שמים שאם עבר על אחד מן המצות אין שבועה חלה עליו ומיחל מעצמו אותה שבועה ויכול לחלל דברו. נשבע להרע לאחרים פטור דכתיב להרע או להטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות אוציא נשבע להרוג לאחרים שאין הרשות בידו שהוא מצווה שלא לעשות מנין לרבות הטבת אחרים ת"ל או כדאמרינן.

הלכה יז

נשבע להרע לעצמו אף על פי שאינו רשאי מן התורה הרי זה חלה עליו שבועת ביטוי דכל דאינו מפורש מן התורה לא מיקרי מושבע ועומד לענין שלא תחול שבועה עליו.

הלכה יח

נשבע וכלל עת רשות עם עת מצוה מגו דחיילא שבועה ארשות חיילא נמי אמצוה ויבטל המצוה בשב ואל תעשה. נשבע שעשה מצוה או שלא עשה לשעבר חייב משום שבועת ביטוי אע"ג דבלהבא ליתא. נשבע על דבר שאי אפשר לעשותו דהוי שבועת שוא מלקין אותו מיד ועושה דבר שנשבע שלא לעשות בכל עת שירצה דמשעת שנשבע הויא לה שבועת שוא. נשבע שראה גמל פורח באויר אף על גב דקאמר דצפורת רבה חזא ואסיק שמה גמלא בטלה דעתו אצל כל אדם ולקי משום שבועת שוא.

הלכה כב

אין לוקה משום שבועת שוא עד שישבע על דבר שידוע לשלשה בני אדם דעלמא דאינו כך כדאמרינן בעלמא ימים שנים רבים שלשה משמע דלא מיקרו רבים סתמא בבציר משלשה:

פרק ו

הלכה א

מי שנשבע שבועת ביטוי ונחם עליה מתירין לו והרי הוא כאלו לא נשבע דשבועת שוא ופקדון ועדות הוא דלית להו התר דמשעת שבועה עבר אבל שבועת ביטוי להבא דהוה אפשר לקיים שבועתו מצי שאיל עלה אע"פ שכבר עבר אם נחם עליה.

הלכה ב

ואין לדבר זה עקר כלל בתורה שבכתב אלא כך למדו מפי הקבלה שזה הכתוב לא יחל דברו שלא יחלל הוא בעצמו דרך קלות ראש אע"פ שנחם עליה כענין שנאמר וחללת אבל נחם וחזר בו אחרים מתירים לו ומיהו נחם בעינן דבלאו הכי לא מצו שרו ליה דבעינן מחילת דברו מעיקרו כדדייק קרא דברו דמשמע משעת דברו. ואין אדם יכול להתיר שבועת עצמו דהוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלים לו כדדרשינן מלא יחל דברו. אסור להתיר אלא מדעת הרב יראה דהוי דרבנן.

הלכה ג

אין עושה שליח נראה דהוי דרבנן דמדאוריתא מצי מתיר חכם שלא בפני נודר כיון שידע שנתחרט דהתרת חכם הויא כהפרת בעל וכתיב אישה הפרם וה' יסלח לה אם הפר לה בעל לא הויא צריכה סליחה אלא במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה והיתה מטמאה וגו' משמע דבלא ידיעתה מצי מיפר לה בעל ולא מצינו חלוק בין הפרת בעל להתרת חכם אלא בלשון.

הלכה ה

כיצד מתירין יבא הנשבע לחכם או לג' הדיוטות אם אין שם מומחה חכם דמתיר לחודיה מדכתיב אל ראשי המטות וגו' וכתיב לא יחל דברו אבל ראשי המטות מוחלין לו וג' הדיוטות דכתיב הכא זה הדבר וכתיב התם בשחוטי חוץ זה הדבר מה בשחוטי חוץ אהרן ובניו וכל ישראל כדכתיב דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל דכולהו מיחייבי משום שחוטי חוץ אף בפרשת נדרים שלשה הדיוטות כשרים בהם דאהרן חד ובניו חד וכל ישראל הרי תלתא ומדכתיב בהו כל ישראל ש"מ להכשיר שלשה הדיוטות ומינה דראשי המטות לא בעינא שלשה כהדיוטות אלא חד והא דכתיב ראשי לשון רבים מומחין דעלמא קאמר ומדכתיב ראשי בעניינא דנדרים משמע דיחיד מומחה קדים לשלשה הדיוטות ואי ליכא יחיד מומחה ילפינן זה הדבר משחוטי חוץ להכשיר שלשה הדיוטות וכדאמרינן. ואומר הנודר אני נשבעתי על כך ונחמתי דאם לא נחם לא מצי שרו ליה דכתיב לא יחל דברו ודרשינן אבל אחרים מוחלין דברו והיינו שמוחלין מעת דברו דהויא חרטה מעיקרא ולהכי אמרי מותר לך או מחול לך וכיוצא בו דכיון ddרשינן אבל אחרים מוחלים לו משמע שעושים אותו חולין ובחולין מותר שייך למימר בהו אבל אמר מופר לך וכיוצא בו לא אמר כלום שאין מיפר אלא הבעל או האב כדכתיב בהו לשון הפרה אבל החכם אינו אומר אלא לשון התרה דאחרים מוחלין לו התרה משמע מעיקרא כדאמר מה שאין כן בהפרה דמשמע מכאן ולהבא ובלא טעם ולא מצי למילף זה מזה דכתיב זה הדבר אשר צוה ה' לאמר דברים ככתבם דאי אפשר לשנות בדבר.

הלכה ו

אין ההתר זה דין דהא כשר בהדיוטות ולכן קרובים דפסלי לדין כשרים הכא וכן כל מידי דצריך לדין לא צריך בהתר דלאו דינא הוא כדאמרינן.

הלכה ז

בכל מיני שבועה נראה דיש התר מן התורה אם נחם והתירו לו דקרא דלא יחל אבל אחרים מוחלים לו אהשבע שבועה קאי דמשמע סתם כל מין שבועה וכתב הרשב"א ז"ל הנשבע על דעת רבים אפשר שאין זה אסור מדאוריתא כל שלא פרט הרבים כדעת ר"ת ז"ל ע"כ וכל שנחם בין מעצמו בין מצד אחרים ואפילו נחם מפני הנולד מתירין לו שהרי נחם.

הלכה יג

מי שנחם על דבר ונשבע שלא יתיר דבר זה יש לו שאלה על האחרונה ואח"כ על הראשונה.

הלכה יד

אין מתירין נדר ושבועה שעדין לא חלו דכתיב לא יחל דברו דמשמע כל זמן שאין שם מעשה (בנוי) אלא דיבור בעלמא שעדין לא חל הנדר לא יחל החכם והאי דדרשינן הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו בזמן שחל הנדר קאמר ואית דמפרשי לא יחל דברו וסמיך ליה ככל היוצא מפיו יעשה אחר שחל הנדר ובא לידי עשיה אז אמרינן הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלים וכו'.

הלכה יז

נשבע על דבר א' ג' פעמים אע"ג דאין שבועה חלה על שבועה אם נשאל על הראשונה חלה השנייה דכיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו הוי כמי שלא נדר וחלה השנייה למפרע דכיון דילפינן מלהרע או להיטיב דאין שבועה חלה על דבר אסור מן התורה משמע היינו בדבר האסור לעולם ככולהו איסורי לאוין אבל מידי דפקע איסורים כי האי בשאלה הדר חייל נדר דהא משכח רווחא וקרא נמי דלהרע או להטיב דהוי להבא משמע דכל מידי דנשבע עליה להבא אף ע"ג דלא חלה השבועה מהשתא חלה להבא משהגיע העת שנשבע עליה והכא נמי אפילו בזמן שלא היתה יכולה לחול כי הכא אי שבקו לה רווחא כגון שאלה חלה שבועה שנייה למפרע כדאמר.

הלכה יח

מי שנשבע להבא ושקר בשבועתו מהניא ליה שאלה למפטריה מקרבן ומלקות ואפילו כפתוהו על העמוד ונשאל והתירו לו פטור ממלקות:

פרק ז

הלכה א

כל הכופר ממון ונשבע או שהשביעו התובע וכפר חייב בשבועת הפקדון כדכתיב וכחש בעמיתו בפקדון וגו' ונשבע על שקר וגו' והביא את אשמו וגו' ואע"פ שלא ענה אמן חייב שכפירתו אחר שהשביעו התובע כעניית אמן הוא. ומושבע מפי אחרים בפקדון ילפינן לה משבועת העדות בג"ש דתחטא תחטא מה שבועת העדות מושבע מפי אחרים כדכתיב ושמעה קול אלה וגו' שבועת הפקדון מושבע מפי אחרים חייב ואע"ג דהתם בעינן שנשבע מפי אחרים בב"ד כדכתיב אם לא יגיד במקום שאלו היה מגיד היה מועיל אמרינן דון מינה ואוקי באתרא דון מינה כדילפינן בג"ש ואוקי באתרא כלומר לאחר שהבאתו למושבע מפי אחרים לכלל שבועת הפקדון העמידהו כמשפט הכתוב בו מה מפי עצמו דכתיב ונשבע על שקר דמשמע מפי עצמו הוי בין בב"ד בין שלא בב"ד כדכתיב

וכחש בעמיתו כל דהו אפילו שלא בב"ד אף מפי אחרים שהבאת לו ממקום אחר הוי בין בב"ד בין שלא בב"ד ומה מפי אחרים דעדות אף על פי שלא ענה אמן חייב דהא ושמעה קול אלה כתיב ואם לא יגיד וגו' דמשמע דכיון שאינו מגיד אלא שאומר איני יודע לך עדות חייב ה"נ מפי אחרים דפקדון דילפינן מעדות אע"פ שלא ענה אמן דכפירתו אחר שבועת התובע הויא כעניית אמן וכדאמרינן.

הלכה ב

תבעו בקנס וכפר ונשבע פטור דכיון דאי אודי לא מחייב לשלומי כדילפינן בדוכתא כי כפר נמי לאו ממונא כפר וקרא כתיב והיה כי יחטא וגו' והשיב את הגזלה והאי לאו בת השבה היא דכיון דאי הודה פטור כדאמרינן וחייב משום שבועת ביטוי שהרי נשבע על שקר. וכן תבעו קרקע או עבד או שטר אף על פי שאם הודה משלם מה שכפר פטור משבועת הפקדון אם נשבע דכתיב בפקדון או בתשומת יד וגו' וכחש בעמיתו כלל בפקדון או בתשומת יד או בגזל פרט או מכל אשר ישבע עליו חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה פרט מפורש דבר מטלטל וגופו ממון אף כל דבר מטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מטלטל יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות דכתיב והתנחלתם אותם לרשת אחוזה כאחוזה יצאו שטרות שאף ע"פ שמטלטלים אין גופן ממון וחייב בשבועת ביטוי דהא נשבע על שקר.

הלכה ה

אחד נשבע אחר שתבעו או נשבע מעצמו אף ע"פ שלא תבעו חייב דכתיב וכחש בעמיתו כל דהו משמע. ואם נשבע לשלוחו חייב דשלוחו של אדם כמותו כדילפינן בעלמא דבשבועת העדות הוא דבעינן שיכפור לו ולא לשלוחו מדכתיב אם לוא יגיד מלא משמע שצריך שיכפור לו כדלקמן אבל הכא דאף בנשבע מעצמו אע"פ שלא תבעו חייב על יד שלוחו נמי חייב.

הלכה ז

ואינו חייב עד שישביענו בלשון שהוא מכיר דלא בעיא דוקא לשון קדש דומיא דשבועת הר גריזים דכתיב בשבועת העדות ושמעה קול אלה מדלא כתיב והשביעוה באלה משמע בכל לשון שהיא שומעת ושבועת הפקדון אתיא בג"ש דתחטא תחטא משבועת העדות.

הלכה ח

שבועת הפקדון במזיד והתראה אינו לוקה שהכתוב הוציאו מכלל חייבי מלקות וחייבו באשם בין [בזדון] בין בשגגה דכתיב וכחש בעמיתו וגו' כדילפינן לעיל פ"א.

הלכה ט

כפר ד' או ה' פעמים כפירה אחת על כל שבועה ושבועה בין בב"ד בין שלא בב"ד חייב קרבן על כל שבועה ושבועה דאם הודה אחר שכפר היה חייב לשלם אפילו כפר בב"ד ונמצא פוטר עצמו בכל כפירה מן התשלומין. כלל בשבועה אינו חייב אלא אחת פרט בין בדברים בין באנשים חייב על כל אחד ואחד ופרוטה א' מכמה דברים שתבעוהו מצטרפין וחייב. חזר וטען שאבד ונשבע אחר שנשבע והודה ואח"כ חזר והודה משלם חומש א' על כל שבועה ושבועה דכתיב וחמישיתיו יוסף עליו התורה רבתה חמשיות הרבה על קרן א'.

הלכה טז

פחות מפרוטה אינו ממון ופטור משבועת הפקדון וחייב בשבועת ביטוי:

פרק ח

הלכה א

כל שאינו פוטר עצמו מן התשלומין אלא בכפירתו וכפר ונשבע חייב דהא הוי ממון וקרינא ביה אלו הודה אח"כ והשיב את הגזלה וגו' אבל פטר עצמו בכפירה ואי הוא נמי מודה הוה פטור הוה קנס ופטור.

הלכה ג

ואם תבעו בדבר שיש בו ממון וקנס וכפר חייב כיון דאם הודה היה חייב בממון אע"פ שהיה פטור מקנס דעיקר התביעה היתה על הממון דלא שביק איניש מידי דכי מודה ביה לא מיפטר בממון ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטר בקנס.

הלכה ח

והפוטר עצמו בכפירתו ממקצת כגון שטענו גנבה לי והוא אומר שומר הייתי חייב שהרי פטר עצמו במה שפטורים ד' שומרים ואם אמר הרי הוא לפניך ונשבע שלא גנבו אלא היה שומר עליו פטור וחייב בשבועת ביטוי בכולם שהרי נשבע לשקר כדאמרינן.

הלכה יב

כפירת ממון חייב וכפירת דברים אינו חייב דכתיב וכחש וגו' ולא כפירת דברים וכופר בשטר שיש בו שעבוד קרקעות הוי כקרקע דאמרן לעיל דמיפטר משבועת הפקדון וחייב בביטוי.

הלכה יד

היתה מלוה בעדים וכפר ונשבע חייב בשבועת הפקדון שהרי פטר עצמו מלשלם עתה:

פרק ט

הלכה א

אין העדים חייבים בשבועת העדות אלא ע"פ עשרה דברים ואלו הם: שיתבעם התובע דילפינן לה מדכתיב אם לוא יגיד מלא למידרש אם לו לא יגיד ונשא עונו ואם לאחר לא יגיד פטור משמע שהוא תובעם. ב' שתהיה עדות ממון דכתיב והיה כי יאשם לאחת מאלה וגו' יש מאלה שהוא חייב בתביעתו ויש מאלה שהוא פטור הא כיצד תבעו ממון חייב תבעו דבר אחר פטור. ג' שיהיה ממון המטלטל דהא דדרשינן יש מאלה וכו' שהוא פטור אממון קאי דהיינו קרקעות ועבדים ושטרות דנאמרו כאן גבי שבועת העדות או (אין) או ראה או ידע ונאמר בשבועת הפקדון או (אין) או בתשומת יד או בגזל או עשק וגו' מה להלן אינו מדבר אלא בתביעת ממון המטלטל וגופו ממון וכו' כדדרשינן לעיל אף כאן אינו מדבר אלא בתביעת ממון המטלטל. ד' שיתחייב הנתבע לשלם בעדותן לבד אם העידו בין יכפור הנתבע או לא. יצא קנס שאינו מתחייב בעדותן אלא א"כ כפר אבל אם קדם והודה פטור אפילו באו עדים אחר כן. וכן אם העידו עליו בדבר שיכול לחזור בו הנתבע כגון שאמר לתת לו ולא נתן דכתיב הכא תחטא וכתיב התם בשבועת הפקדון תחטא ג"ש מה להלן בתביעת ממון ויש לו שיש ממון עליו כדכתיב והשיב את הגזלה וגו' אף כאן בתביעת ממון ויש לו ואינו יכול להפטר בהודאה יצא קנס שיכול להפטר בהודאה כדאמר ומה שיכול להפטר בחזר' כדאמר'. ה' ושיכפרו אחר שתבען התובע לא שכפרו ונשבעו קודם שתבעם ואח"כ תבעם כדכתיב אם לו לא יגיד וגו' דמשמע שהוא תובעם קודם כדכתיב לו ואח"כ הם אינם מגידים אלא כופרים. ו' ושיכפרו בב"ד דכתיב אם לוא יגיד וכו' לא אמרתי לך אלא במקום שאלו מגיד זה מתחייב זה ממון דכיון דאהגדה קפיד קרא על כרחיך במקום הראוי להגדה קאמר דהיינו בב"ד. ז' שתהיה שם שבועה בשם אי בכינוי כדילפינן לעיל ריש פ"ב. ח' שתקדם ידיעת העדות לשבועה דכתיב ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע מי שקדמה עדות לשבועה ולא שקדמה שבועה לעדות דמדכתיב והוא עד משמע שהוא עד באותה שעה ולא שיהיה אח"כ. ט' שייחד עדיו בעת השבועה או התביעה שאם לא ייחד אלא השביע דרך כלל לכל מי שידע לו עדות פטורין דכתיב והוא עד והרי לא ייחד עדיו ואם אמר משביע אני לכל העומדים כאן הרי ייחד עדיו וקרינא ביה והוא עד. י' שתהיה השבועה בלשון שהם מכירין בה מדכתיב ושמעה קול אלה ולא כתיב והשביעוה באלה משמע בכל לשון שהיה שומעת כדאמרינן לעיל פ"ז. ומדחייבי' על כל כפירה וכפירה כדלקמן מדכתיב לאחת לחייב על כל אחת ואחת משמע דלא בעיא שבועה בב"ד דאי בב"ד אין חייבים אלא אחת הואיל

ואינם יכולים לחזור ולהודות. וכשהשביעם התובע בב"ד אע"פ שלא ענו אמן חייבין אם כפרו דשמעה קול אלה כתיב אם לא יגיד וכו' דמשמע דכיון שאינו מגיד אלא שאומר איני יודע לך עדות חייב והיינו בב"ד כדכתיב אם לא יגיד במקום הראוי להגיד כדאמרי'.

הלכה יד

כל שאמרנו פטור משבועת עדות חייב בשבועת ביטוי שהרי נשבע על שקר ומחויב בשבועת העדות אע"פ שנשבע על שקר אינו חייב בשבועת ביטוי שהרי הכתוב הוציא שבועת העדות מכלל שבועת ביטוי לחייב המזיד בה כשוגג בקרבן דהא לא כתיב ונעלם לחייב על הזדון כשגגה אבל לא במלקות שנאמר בההוא ענינא והיה כי יאשם לאחת מאלה ודריש אלה דמשמע מקצת אלה אתה מחייבו ולא על כל אלה והיינו במין אחד ממיני שבועות אתה מחייב הנשבע ואי אתה מחייבו בשני מינין.

הלכה טו

תבעם במין א' ותביעות חלוקות או תביעה אחת כולה פקדון ומינין חלוקים או תבעו אותם רבים להעיד להם ואמרו שבועה שאין אנו יודעים דרך כלל אינם חייבים אלא אחת ואם פרטו התביעות או המינין או האנשים חייבים על כל אחת ואחת דכתיב לאחת בשבועה לחייב על כל אחת ואחת.

הלכה יח

שבועת ביטוי אינה אלא בדבר שיש בו לאו והן כדילפינן מלהרע או להטיב ולכך אם נשבע שיודע לו עדות אינה שבועת ביטוי. ואם נשבע על העבר שהעיד לו או שלא העיד ושקר הויא שבועת ביטוי:

פרק י

הלכה א

כל שאינן ראויים להעיד מדאוריתא אם כפרו ונשבעו פטורין משבועת העדות דהא לא היו מחייבים בעדותם ממון וילפינן לעיל דכל שלא היה מחייב בעדותו ממון פטור משבועת הפקדון. ופסול לעדות מדרבנן דאע"פ דמדאוריתא כשר ומחייב בעדותו ממון פטור דכיון דסוף אי מסהיד לא מקבלים ליה לא קרינא ביה והוא עד.

הלכה ב

וכל עדות שלא יתחייב באמירתו ממון או שאינו עדות ממון פטורים משבועת העדות כדאמרינן ואפילו היה חייב ממון אלא שפטור משום שהוא חייב במיתת ב"ד פטור משבועת העדות שהרי אינו משלם ממון כדאמרינן. ועד א' נמי כיון שאינו מחייב ממון

כדכתיב לא יקום עד א' וגו' לכל עון ולכל חטאת אבל קם הוא לשבועה פטור משבועת העדות.

הלכה ו

ואם היו פוטרים מממון בעדותם וכפרו חייבים בשבועת העדות שהרי כפרו בעדות ממון. ועד א' נמי כשהוא מחייב ממון אם כפר חייב בשבועת העדות דהא הוה מחייב בעדותו ממון בהני גווני דסוטה ושכנגדו חשוד על השבועה כדאיתא בדוכתי.

הלכה יג

כפרו שניהם בב"ד זה תוך כדי דיבור של זה חייבים וכל א' מביא חטאתו על שבועתו דכיון שהעיד זה תוך כדי דיבור של זה חשיב כאלו העידו שניהם בבת א' ויכול גם הראשון לחזור ולהודות תוך כדי דיבור של עדות ב' כמו השני ואין לשני יותר שהות לחזור מלראשון אלא שניהם שוים. כפר הראשון ואחר כדי דיבור כפר השני הראשון חייב שהרי אלו הודה השני היתה עדותו של ראשון מחייבת ממון והשני פטור משבועת העדות שאלו הודה השני לא היתה עדותו מחייבת ממון כיון שכבר כפר הראשון. הודה הא' וכפר הא' בין בתחלה בין בסוף הכופר חייב דאלו הודה היה מחייב ממון וכן אם כפרו כא' והודה א' מהם תוך כדי דיבור חייב הכופר.

הלכה טו

וכל כת עדים שכפרו ויש כת אחרת פטורה שלא הפסידוהו ממון ואם כפרה השניה חייבת דהא אין לו עדים אלא אלו ונמצא שהפסידוהו בכפירתן ואם לא היתה ראוי' להעיד כת שניה בזמן שכפרה ראשונה אע"פ שיהו ראוין מהרה אף הראשונה חייבת.

הלכה טז

יש כפירה אחר כפירה לחייב על כל שבועה ושבועה שהשביעם קודם שבאו לב"ד וענו אמן אם באו אחר כך בב"ד ועמדו בכפירתן. ואם הודו בב"ד פטורין ואם לא ענו אמן פטורין עד שיכפרו בב"ד. (ואי) [ו]אינם חייבים אלא על שכפרו בב"ד וכל שבועות שנשבעו אחר שכפרו בב"ד פטורין משבועת העדות שהן כפירת עדות שאינה מחייבת ממון שאם חזרו והודו אין עדותן מועלת דכיון שהגיד אינו חוזר ומגיד:

פרק יא

הלכה א

מצות סד לישבע מי שנתחייב שבועה בב"ד בשם דכתיב ובשמו תשבע והדור וקדוש גדול הוא להשבע בשמו. ואסור להשבע בדבר אחר עם שמו דכתיב בלתי לה' לבדו ונעקר מן העולם דכתיב יחרם.

הלכה ג

ומותר להשבע על המצוה לעשותה כדי לזרז עצמו אע"ג דמושבע עלה מהר סיני דכתיב נשבעתי ואקימה לשמור וגו' ונראה דעד השתא הוי גמרא ואתא דוד אסמכיה.

הלכה ה

ג' מיני שבועות חייבים בהם מן התורה טענת מטלטלין והודאה במקצתן וכפירה במקצתן שלימדוה מאשר יאמר כי הוא זה דהינו הודאה מקצת מטלטלין כדכתיב כסף או כלים וכתיב עלה ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו דהיינו שבועה. ומי שכפר בכל המטלטלין שטענו ועד אחד מעיד עליו ומכחישו חייב שבועה כדכתיב לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת אבל קם הוא לשבועה והיינו בכופר בכל המטלטלין דאלו במקצת מטלטלין בלאו עד אחד חייב שבועה כדילפינן. וב' שבועות אלו ע"י טענת ודאי וכפירה כדכתיב אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית לדון עם זה ולהשבע לו שלא שלח ידו בשלו ולא הפקיד אצלו אלא זה כדכתיב כי הוא זה דמשמע דמפקיד טוען ודאי ועד א' נמי כיון דאייתי ליה בעל דין בטענת ודאי הוא דמייתי ליה. ושומר שטען על דבר שהפקידו שאבד וכיוצא בו הרי זה נשבע בטענת ספק שהמפקיד אינו יודע אם אמת טוען או לאו והשומר נשבע דכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם ושאר שבועות הדיינים הם מדברי סופרים.

הלכה ח

ובעי נקיטת חפץ מדאוריתא כדכתיב שים נא ידך תחת ירכי דהינו מצות מילה דהויא כס"ת לגבייהו שלא נצטוו יותר ונשבע בשם או בכינוי בשבועה או באלה מפיו או מפי הדיינים וענה אמן כמו שנתבאר ובכל לשון שמכיר כדילפינן בשבועת עדות.

הלכה טו

ומאיימים על הנשבע בטענת ודאי וכפירה דכאן נאמר לא ינקה ובשאר עבירות ונקה וכאן נפרעים ממנו וממשפחתו ולא בשאר עברות וכאן נפרעין מיד ובשאר עברות תולין אם יש לו זכות וענין איום זה כדי שיחזור החוטא למוטב ונראה דהוי דרבנן דאם לא

איימו עליו נראה דאינו חוזר ונשבע ואם נשבע יש עונש שבועת שקר או שוא על שניהם כדכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם מלמד שחלה השבועה על שניהם ואומרים לא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעת ב"ד כדילפינן מדכתיב ולא אתכם וגו' כלומ' לא כשאתכם במחשבת לבבכם.

הלכה כ

כל הנשבע שבועת הדיינים או הסת בשקר חייב משום שבועת הפקדון ונתחייב לשלם מה שנשבע עליו בתוספת חומש כיון שנשבע בשם או בכינוי:

פרק יב

הלכה א

אין מתכפר עון השבועה כלו במלקות או קרבן דכתיב לא ינקה השם אין לזה ניקיון מדין שמים עד שיתפרע ממנו על חלול השם דכתיב וחללת את שם אלהיך אני ה' נאמן ליפרע.

הלכה ד

נטל תורה בידו ונשבע בה הרי זה כמי שנשבע במה שכתוב בה דדעתו אאזכרות שבה והוי כנשבע בשם.

הלכה ו

עבד שנשבע לא חלה עליו שבועה כיון דאין גופו קנוי לו ונאמר בשבועות לאסור איסר על נפשו מי שנפשו ברשותו יצא עבד שהוא ברשות אחרים ונמצא שנשבע על נכסי אחר.

הלכה יא

לא שבועת שוא בלבד אסורה אלא אפילו להזכיר שם מן השמות המיוחדין לבטלה אסור ואף ע"פ שלא נשבע שהרי הכתוב מצוה ואומר ליראה את השם הנכבד והנורא ובכלל יראתו שלא להזכירו לבטלה ואם טעה והוציא שם לבטלה ימהר מיד וישבח ויפאר ויהדר לו כדי שלא יזכר לבטלה כענין שכתוב כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו.

הלכה יב

וטובה גדולה היא לאדם שלא ישבע כלל ואם עבר ונשבע יצטער ויעמוד בשבועתו דכתיב נשבע להרע דהינו שמצטער ולא ימיר וכתיב בתריה עושה אלה לא ימוט לעולם ויש בהלכות אלו גדרים מדברי סופרים וחייבים אנו להזהר בהם מדכתיב ושמרתם את משמרתי עשו משמרת למשמרתי וכתיב לא תסור מכל הדברים אשר יגידו לך ימין ושמאל: